

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 19.12.2008
KOM(2008) 894 lõplik

2008/0266 (CNS)

Ettepanek:

NÕUKOGU MÄÄRUS,

[...],

millega kehtestatakse kord, mille alusel liikmesriigid peavad kolmandate riikidega läbirääkimisi ja sõlmivad kahepoolseid valdkondlikke lepinguid, mis käsitlevad kohtualluvust ning kohtu- ja muude otsuste tunnustamist ja täitmist seoses abieluasjade, vanemliku vastutuse ja ülalpidamiskohustustega, ning ülalpidamiskohustustega seotud küsimuste suhtes kohaldatavat õigust

(komisjoni esitatud)

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Amsterdami lepinguga EÜ asutamislepingu IV jaotisesse lisatud artikli 65 alusel on tsiviilõiguse valdkonnas vastu võetud arvukalt ühenduse õigusakte¹.

Lisaks nimetatud ühenduse *acquis'le* on paljude liikmesriikide tsiviilõigusele omane teatav hulk kahepoolseid lepinguid, mille nad on kolmandate riikidega sõlminud enne Amsterdami lepingu asjaomaste sätete jõustumist või enne ühinemist Euroopa Ühendusega. Kui varasemad lepingud sisaldavad sätteid, mis on vastuolus EÜ asutamislepinguga, peavad liikmesriigid EÜ asutamislepingu artikli 307 kohaselt tegema kõik vajaliku selliste vastuolude kaotamiseks. Euroopa Kohus on kinnitanud, et vajaduse korral peavad liikmesriigid denonsseerima ühenduse *acquis'ga* vastuolus olevad lepingud.

Lisaks varasematele kahepoolsetele lepingutele võib ilmned ka vajadus sõlmida kolmandate riikidega uusi lepinguid, mis käsitlevad EÜ asutamislepingu IV jaotise kohaldamisalasse kuuluvaid tsiviilõiguse valdkondi. Koos Euroopa õigusruumi loomisega tsiviil- ja kaubandusajades tehtava koostöö raames on ühendus omandanud ainuvälispädevuse pidada kolmandate riikidega läbirääkimisi rahvusvaheliste lepingute üle ja sõlmida neid paljudes olulistest valdkondades, millele on viidatud EÜ asutamislepingu IV jaotises. Seda kinnitas ka Euroopa Kohtu 7. veebruari 2006. aasta arvamus 1/03 uue Lugano konventsiooni sõlmimise

¹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta, EÜT L 160, 30.6.2000, lk 1.
Nõukogu määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades, EÜT L 12, 16.1.2001, lk 1.
Nõukogu määrus (EÜ) nr 1206/2001 liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades, EÜT L 174, 27.6.2001, lk 1.
Nõukogu määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, ELT L 338, 23.12.2003, lk 1.
Nõukogu direktiiv 2003/8/EÜ, millega parandatakse õiguskaitse kättesaadavust piiriüleste vaidluste korral, kehtestades sellistes vaidlustes antava tasuta õigusabi kohta ühised miinimumeeskirjad, EÜT L 26, 31.1.2003, lk 41.
Nõukogu direktiiv 2004/80/EÜ, mis käsitleb kuriteohvritele hüvitise maksmist, ELT L 261, 6.8.2004, lk 65.
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 805/2004, millega luuakse Euroopa täitekorraldus vaidlustamata nõuete kohta, ELT L 143, 30.4.2004, lk 15.
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1896/2006, millega luuakse Euroopa maksekäsmenetlus, ELT L 399, 30.12.2006, lk 1.
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II), ELT L 199, 31.7.2007, lk 40.
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 861/2007, millega luuakse Euroopa väiksemate kohtuvaidluste menetlus, ELT L 199, 31.7.2007, lk 1.
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1393/2007, kohtu- ja kohtuvälise dokumentide liikmesriikides kättetoimetamise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (dokumentide kättetoimetamine), millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1348/2000, ELT L 324, 10.12.2007, lk 79.
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008, lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I), ELT L 177, 4.7.2008, lk 6.
Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/52/EÜ vahendusmenetluse teatavate aspektide kohta tsiviil- ja kaubandusajades, ELT L 136, 21.5.2008, lk 3.

kohta². Kohus rõhutas, et ühendus on omandanud ainupädevuse sõlmida kolmandate riikidega rahvusvahelisi lepinguid küsimustes, mis mõjutavad muu hulgas määruses (EÜ) nr 44/2001 (Brüssel I) sätestatud eeskirju eelkõige kohtualluvuse ja kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades. Kohus leidis oma arvamuses, et uue Lugano konventsiooni kohtualluvuse eeskirju käsitlevate sätete analüüsi kohaselt mõjutavad nimetatud sätted kohtualluvust ja nende eeskirjadega kehtestatava süsteemi häireteta toimimist käsitlevate ühenduse eeskirjade ühetaolist ja järjepidevat kohaldamist³. Samale järeldusele jõudis kohus kõnealuse konventsiooni kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist käsitlevate eeskirjade suhtes. Kohus leidis, et kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist tsiviil- ja kaubandusajades käsitlevad ühenduse eeskirjad on lahutamatud kohtualluvuse eeskirjadest, millega koos need moodustavad kõikehõlmava ja järjepideva süsteemi, ning et uus Lugano konventsioon mõjutab ühenduse eeskirjade ühetaolist ja järjepidevat kohaldamist nii kohtualluvuse kui ka kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning nende eeskirjadega kehtestatud kõikehõlmava süsteemi häireteta toimimise seisukohast⁴.

Seega tuleb tõdeda, et ühendus on omandanud ainupädevuse paljude eespool nimetatud kahepoolsete lepingute üle läbirääkimiste pidamiseks ja nende sõlmimiseks.

Siiski tuleb kaaluda, kas ühendus võiks praegu olla piisavalt huvitatud sellest, et asendada kõik sellised liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel sõlmitud või sõlmitavad lepingud ühenduse lepingutega. Seepärast tuleks kehtestada kord, millel on korrakahe eesmärki. Esiteks, võimaldada ühendusel hinnata, kas ta oleks piisavalt huvitatud teatava lepingu sõlmimisest. Teiseks, volitada liikmesriike sõlmima kõnealune leping ise, kui ühendus ei ole parajasti huvitatud asjaomase ühenduse lepingu sõlmimisest⁵.

Eelöeldu on kooskõlas 19. aprilli 2007. aasta justiits- ja siseküsimuste nõukogu järeldustega⁶.

Komisjon on nõustunud, et tuleks ette näha eraldi kord lepingute jaoks, mis mõjutavad Rooma II⁷ ja Rooma I⁸ määrust⁹.

² Arvamus 1/03, 7. veebruar 2006, EKL 2006, lk I-1145.

³ Arvamus 1/03 Lugano, § 161.

⁴ Arvamus 1/03 Lugano, § 172.

⁵ Samasugust lahendust on varem kasutatud tsiviillennunduse valdkonnas: vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 847/2004 lennuliikluse lepingute läbirääkimise ja rakendamise kohta liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel, ELT L 157, 30.4.2004, lk 7.

⁶ 19. aprillil 2007. aastal soovitas justiits- ja siseküsimuste nõukogu seoses ülalpidamiskohustusi käsitlevate tulevaste kahepoolsete lepingute sõlmimisega ja teatavate kolmandate riikidega sõlmitud kahepoolsete lepingute võimaliku muutmisega, et „selliste lepingute üle läbirääkimiste pidamiseks ja nende sõlmimiseks kehtestataks menetlus, mis juhindeks ühenduse õiguses olemasolevatest pretsedentidest, muu hulgas lennundusküsimusi käsitlevate lepingute puhul kohaldatavast menetlusest. Selline menetlus peaks kehtestama kriteeriumid ja tingimused, mille abil oleks võimalik hinnata, kas teatava lepingu sõlmimine on ühenduse huvides. Kui selgub, et see nii ei ole, peaks menetlus kehtestama liikmesriikidele kriteeriumid ja tingimused seda laadi lepingute üle läbirääkimiste pidamiseks ja nende sõlmimiseks, eriti kui kavandatava lepingu sätete sisu erineb ühenduse eeskirjade sisust, tagamaks, et lepingud ei kahjusta kehtestatud süsteemi”.

⁷ Määruse (EÜ) nr 864/2007 (lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II)) põhjenduses 37 sätestatud, et „komisjon teeb Euroopa Parlamendile ja nõukogule ettepaneku korra ja tingimuste kohta, mille kohaselt võivad liikmesriigid erandjuhtudel ja valdkondlikes küsimustes pidada kolmandate riikidega enda nimel läbirääkimisi ja sõlmida nendega enda nimel lepinguid, mis sisaldavad sätteid lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta”.

⁸ Täpselt samasugust põhjendust (põhjendus 42) sisaldab ka määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I).

Seepärast teeb komisjon ettepaneku kehtestada selline kord teatavate kahepoolsete valdkondlike lepingute sõlmimiseks. Kavandatav kord hõlmab kahte eri liiki valdkondlikke küsimusi. Ühe ettepaneku teemaks on valdkondlikud küsimused seoses kohtualluvuse ning kohtu ja muude otsuste tunnustamise ja täitmisega abieluasjade, vanemliku vastutuse ja ülalpidamiskohustusega seotud küsimustes, ning ülalpidamiskohustustega seotud kohtuasjade suhtes kohaldatava õigusega. Teine ettepanek käsitleb valdkondlikke küsimusi seoses lepinguliste ja lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õigusega.

Käesolev ettepanek käsitleb korda, mille alusel antakse liikmesriikidele volitusi esimeses eespool nimetatud valdkonnas. Samaaegselt käesoleva ettepanekuga esitab komisjon eraldi ettepaneku sarnase korra kehtestamiseks lepinguliste ja lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas. Kuna abieluasjade, vanemliku vastutuse ja ülalpidamiskohustuste valdkonnas saab õigusakte vastu võtta ainult ühehäälselt, tuleb kõnealused ettepanekud esitada eraldi.

2. KONSULTEERIMINE HUVITATUD ISIKUTEGA JA MÕJU HINDAMINE

Komisjon kaalus mitut eri võimalust eespool kirjeldatud eesmärkide saavutamiseks, kuid kõnealuse valdkonna iseärasusi arvestades ta ametlikku mõjuhinnangut ei teostanud. 11. märtsil ja 26. mail 2008 toimusid Brüsselis liikmesriikide ekspertide kohtumised, mille käigus vahetati mõtteid ja seisukohti.

Üldiselt oleksid liikmesriigid ettepaneku kohaldamisala jaoks eelistanud horisontaalset õigusakti, mis võtaks arvesse nii valdkondlikku tüüpi kahepoolseid lepinguid, kui ka nn Lugano-tüüpi lepinguid kohtualluvuse ja kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades ning isegi nn laiapõhjalisi lepinguid õiguslase koostöö kohta kriminaal-, tsiviil-, perekonna- ja haldusajades.

Siiski on tõenäoline, et nimetatud lepingud kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades häiriks üldjuhul tsiviil- ja kaubandusajades tehtava õiguslase koostöö valdkonnas kehtestatud ühenduse õigusraamistiku toimimist ning mõjutaksid seeläbi liigselt praegust ühenduse *acquis'd*, mille aluseks on integratsiooni ja Euroopa kodanike õiguskindluse põhimõte, mille abil püütakse parandada õiguskaitse kättesaadavust.

Seega, kuna komisjoni ettepanekus käsitletavat süsteemi tuleb vaadelda kui ühenduse õigusest erandite tegemise korda, piirdub see hädavajalikuga eespool kirjeldatud eesmärkide saavutamiseks.

Komisjon hindas mitut eri võimalust nimetatud korra kehtestamiseks.

Praeguse olukorra passiivne säilitamine ehk probleemi lahendamiseks meetmete võtmata jätmine tähendaks, et liikmesriigid ei saa sõlmida kõnealustes valdkondades lepinguid kolmandate riikidega.

⁹ Võib osutada vajalikuks kehtestada sätted sellistel juhtudel lepinguliste ja lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta, et reguleerida teatavaid konkreetseid olukordi. Need võivad seotud olla näiteks lennujaamade või teede haldamisega. Näidetena sellistest valdkondlikest lepingutest võib tuua Prantsusmaa ja Šveitsi vahelise 4. juuli 1949. aasta konventsiooni Basel-Mulhouse'i lennujaama ehitamise ja haldamise kohta ning Saksamaa ja Šveitsi vahelise 25. aprilli 1977. aasta lepingu Lörrachi ja Šveitsi territooriumil asuva Weil am Rheini vahelise tee kohta.

Praeguse olukorra aktiivne säilitamine tähendaks, et õiguslikku menetlust ühenduse pädevuse edasidelegerimiseks ei looda. Sellisel juhul peaks ühendus pidama läbirääkimisi kõikide lepingute üle liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel ning sõlmima need EÜ asutamislepingu artikli 300 kohaselt isegi siis, kui asjaomane leping on ainult ühe liikmesriigi huvides.

Veel üks võimalus oleks volitus, mille annab ühendus üldkriteeriumide alusel, mis on sätestatud õigusaktis (nt määruses) või nõukogu otsuses (mis on vastu võetud kõnealuse õigusakti alusel). Selle võimaluse eeliseks on, et menetlus oleks lihtsam ning võimaldaks ühesugust tegutsemisviisi kõikides olukordades. Puuduseks aga on asjaolu, et selle võimaluse kasutamiseks tuleks eelnevalt kindlaks määrata tingimused, mille alusel liikmesriigid võivad pidada läbirääkimisi ning sõlmida lepinguid kolmandate riikidega. Kuna tsiviilasjades tehtav õiguslane koostöö ühenduses pidevalt areneb, eeldaks see eri kriteeriumide kehtestamist iga ühenduse *acquis'se* kuuluva õigusakti jaoks (Brüsseli II määrus, Rooma I määrus, Rooma II määrus, ülalpidamiskohustusi käsitleva määruse eelnõu jne).

Seevastu komisjoni hinnangul sobivaimaks osutunud võimalus näeb ette erivolituse andmise igal üksikul juhul eraldi pärast seda, kui komisjon on objektiivsete kriteeriumide alusel hinnanud lepingut, millest liikmesriik on teatanud. Komisjon annab liikmesriigile vajaduse korral läbirääkimissuunised ning hindab läbirääkimiste tulemusi enne, kui annab loa lepingule lõplikult alla kirjutada.

3. ETTEPANEKU ÕIGUSLIK KÜLG

• Kavandatud meetmete kokkuvõte

Ettepaneku eesmärk on kehtestada kord, mille alusel ühendus saaks hinnata, kas ühenduse huvi kavandatava kahepoolse lepingu sõlmimiseks kolmanda riigiga on piisavalt suur, ning juhul kui see nii ei ole, volitada liikmesriiki sõlmima kõnealust lepingut kolmanda riigiga teatavates tsiviil- ja kaubandusajades tehtava õiguslase koostöö valdkondades, mis on ühenduse ainupädevuses.

Kuna liikmesriikide volitamine kaldub kõrvale reeglist, mille kohaselt ühendus on ainupädev sõlmima nimetatud valdkondades rahvusvahelisi lepinguid, tuleb kõnealust korda vaadelda kui erimeedet ning selle kohaldamisala ja -aeg peavad olema piiratud.

Komisjon teeb ettepaneku kohaldada kõnealust korda ainult valdkondlike küsimuste suhtes, mis on seotud kas abieluasjade, vanemliku vastutuse ja ülalpidamiskohustustega või lepinguliste ja lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õigusega. Käesolevale seletuskirjale lisatud ettepanekus käsitletakse esimesena nimetatud valdkonda.

Komisjon teeb ettepaneku tagada kõnealuse valdkonna *acquis communautaire'i* säilimine ja ühenduse õigussüsteemi terviklikkus järgmiste vahendite abil.

Ettepanekus sisalduv kord näeb ette, et kui liikmesriik soovib saada luba pidada uusi läbirääkimisi või sõlmida lepingut kolmanda riigiga eritingimustel, mida hinnatakse igal üksikul juhul eraldi, siis peab ta sellise lepingu projektist eelnevalt teatama.

Kui ühendus on juba sõlminud samasisulise lepingu kõnealuse kolmanda riigiga, ei lubata liikmesriigil pidada läbirääkimisi või sõlmida lepingut selle riigiga ning asjaomane taotlus lükatakse tagasi. Kui sellist lepingut sõlmitud ei ole, peab komisjon kindlaks tegema, kas selle

sõlmimine on lähitulevikus tõenäoline. Kui nimetatud lepingut tõenäoliselt lähitulevikus ei sõlmita, võib komisjon anda loa, kui täidetud on järgmised kaks tingimust: a) asjaomane liikmesriik on näidanud, et tal on eriline huvi lepingu sõlmimiseks kõnealuse kolmanda riigiga, eelkõige arvestades liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelisi majanduslikke, geograafilisi, kultuurilisi või ajaloolisi sidemeid; b) komisjon teeb kindlaks, et kavandatav leping ei mõjuta liigselt ühenduse eeskirjade ühetaolist ja järjepidevat kohaldamist ning nende eeskirjadega kehtestatud süsteemi häireteta toimimist.

Samuti lisatakse kõnealuse korra kohaselt lepingutesse aegumisklausel, millega piiratakse liikmesriikide sõlmitud lepingute kehtivusaega kuupäevani, mil ühendus sõlmib kõnealuse kolmanda riigiga samasisulise lepingu.

- **Õiguslik alus**

Lisatud ettepaneku (mis käsitleb valdkondlikke lepinguid seoses abieluasjade, vanemliku vastutuse ja ülalpidamiskohustustega) õiguslik alus on EÜ asutamislepingu artikli 61 punkt c, millega volitatakse ühendust võtma õiguslase koostöö meetmeid tsiviilasjades, nagu on ette nähtud artiklis 65, vastavalt artikli 67 lõikele 2 ja 5. Seepärast võtab kõnealuse meetme nõukogu, tehes otsuse ühehäälselt pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

- **Subsidiarsuse põhimõte**

Ettepanek tehakse ühenduse ainupädevusse kuuluvas valdkonnas. Subsidiarsuse põhimõtet seetõttu ei kohaldata.

- **Proportsionaalsuse põhimõte**

Ettepanek on proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas järgmistel põhjustel.

Kavandatav kord kujutab endast erandit ühenduse ainupädevusest eespool nimetatud valdkondades. Selles piirduakse meetmetega, mis on hädavajalikud selleks, et liikmesriigid saaksid sõlmida kolmandate riikidega lepinguid kõnealustes valdkondades, ning nähakse ette tingimused, mida selleks tuleb täita. Liikmesriigile antakse luba ainult juhul, kui kavandatava lepingu mõju kehtivale ühenduse süsteemile võib lugeda väheseks.

Kavandatav kord näeb ette komiteemenetluse kasutamise, kuna õigusloomemenetlust ei peeta vajalikuks ning arvestatud on asjaolu, et kavandatav kord on seotud komisjoni rakendusvolitustega.

Seega on kavandatava korraga seotud halduskoormus ühendusele ja liikmesriikide valitsustele võimalikult väike.

- **Vahendi valik**

Kavandatav vahend: määrus.

Muud vahendid ei oleks asjakohased järgmistel põhjustel:

Kuna kavandatava korraga nähakse ette erandi tegemine ühenduse õigusest, on sobivaimaks õigusaktiks määrus, sest see on vahetult kohaldatav ning tagab kõige paremini õiguskindluse ja võrdse kohtlemise.

4. MÕJU EELARVELE

Ettepanek ei mõjuta ühenduse eelarvet.

5. TÄIENDAV TEAVE

- **Ülevaatomis-/läbivaatomis-/aegumisklausel**

Ettepanek sisaldab ülevaatomisklauslit ja aegumisklauslit.

- **Ettepaneku üksikasjalik selgitus**

Kohaldamisala (artikkel 1)

Artikli 1 kohaselt on käesoleva ettepaneku kohaldamisalaks ainult valdkondlikud küsimused, mis käsitlevad kohtualluvust ning kohtu- ja muude otsuste tunnustamist ja täitmist seoses abieluasjade, vanemliku vastutuse ja ülalpidamiskohustustega, ning ülalpidamiskohustustega seotud küsimuste suhtes kohaldatavat õigust.

Mõisted (artikkel 2)

Artiklis 2 on sätestatud, et käesoleva ettepanekuga kehtestatakse korda kohaldatakse ainult liikmesriigi ja kolmanda riigi vaheliste kahepoolsete lepingute suhtes. Seepärast ei kohaldata kavandatavat korda mitmepoolsete lepingute, sealhulgas piirkondlike lepingute suhtes.

Kavandatav kord (artiklid 3–8)

Kavandatava korraga soovitakse luua hästi toimiv menetlus ilma liigsete vorminõueteta. Samal ajal tagab see *acquis communautaire*'i kaitse.

Kord näeb ette (artikkel 3), et liikmesriigid teatavad komisjonile kirjalikult oma kavatsusest pidada läbirääkimisi uue lepingu sõlmimise või juba sõlmitud lepingu muutmise üle. Teade peab sisaldama lepingu projekti koopiat, kui eelnõu on juba koostatud, ning kõiki muid asjakohaseid dokumente. Kavatsusest tuleb teatada vähemalt kolm kuud enne läbirääkimiste alustamist asjaomase kolmanda riigiga.

Teate saamise korral peab komisjon andma hinnangu selle kohta, kas liikmesriik võib asjaomaseid läbirääkimisi pidada (artikkel 4). Kui ühendus on juba sõlminud samasisulise lepingu asjaomase kolmanda riigiga, lükatakse taotlus automaatselt tagasi. Hindamine on kaheosaline ning toimub järgmiselt. Kui ühenduse ja asjaomase kolmanda riigi vahel ei ole veel lepingut sõlmitud, peab komisjon kindlaks tegema, kas sellise lepingu sõlmimine on tõenäoline lähitulevikus. Kui nimetatud lepingut tõenäoliselt lähitulevikus ei sõlmita, võib komisjon anda loa, kui täidetud on järgmised kaks tingimust: a) asjaomane liikmesriik on näidanud, et tal on eriline huvi lepingu sõlmimiseks kõnealuse kolmanda riigiga, eelkõige arvestades liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelisi majanduslikke, geograafilisi, kultuurilisi või ajaloolisi sidemeid; b) komisjon teeb kindlaks, et kavandatav leping ei mõjuta liigselt ühenduse eeskirjade ühetaolist ja järjepidevat kohaldamist ning nende eeskirjadega kehtestatud süsteemi häireteta toimimist.

Kui komisjon eespool nimetatud tingimusi arvestades leiab, et miski ei takista kavandatava lepingu sõlmimist, võib ta lubada liikmesriigil alustada läbirääkimisi (artikkel 5). Vajaduse

korral võib komisjon anda läbirääkimissuuniseid ning nõuda teatavate sätete lisamist lepingusse.

Leping peab sisaldama ka aegumisklauslit, millega sätestatakse lepingu lõpetamine juhul, kui Euroopa Ühendus sõlmib ise lepingu kõnealuse kolmanda riigiga.

Otsuse läbirääkimiste lubatavuse kohta teeb komisjon, keda abistab nõuandekomitee vastavalt nõukogu otsuse 1999/468/EÜ (millega kehtestatakse komisjoni rakendusvolituste kasutamise menetlused)¹⁰ artiklile 3. Nõuandemenetlus on õigustatud, kuna selle eesmärk on piirata vorminõudeid hädavajalikuga. Komisjon esitab komiteele kavandatavate meetmete eelnõu ning komitee avaldab selle kohta arvamust. Seejärel teeb komisjon otsuse, võttes nimetatud arvamust võimalikult suurel määral arvesse, ning teatab komiteele, mil viisil on arvamust arvesse võetud.

Kui komisjoni hindamistulemused on negatiivsed, siis komisjon luba ei anna ning esitab sellesisulise otsuse nõuandekomiteele arvamuse avaldamiseks.

Komisjon võib otsustada osaleda liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelistel läbirääkimistel vaatlejana. Kui komisjon ise ei osale, tuleb teda hoida kursis läbirääkimiste eri etappide tulemustega, et komisjon saaks tõhususe huvides esitada liikmesriigile oma arvamuse lepingu sisu kohta enne selle lõplikku sõlmimist (artikkel 6).

Korra viimane osa käsitleb lepingu sõlmimist (artikkel 7). Enne lepingu parafeerimist peab asjaomane liikmesriik teatama komisjonile läbirääkimiste tulemustest ning esitama talle lepingu teksti. Komisjon hindab, kas leping on kooskõlas läbirääkimissuunistega ning kas lepingu sõlmimine võib negatiivselt mõjutada kehtivat ühenduse süsteemi, eelkõige kas (ja mil määral) võib see mõjutada kehtivat *acquis communautaire*'i. Kui komisjoni hinnang on positiivne, annab ta loa lepingu sõlmimiseks. Kui hinnang on negatiivne, ei anta asjaomasele liikmesriigile luba lepingut sõlmida. Kõnealune otsus tehakse nõukogu otsuse 1999/468/EÜ artiklis 4 sätestatud korralduskomitee menetluse kohaselt.

Ettepaneku kohaselt teeb komisjon otsuse hindamismenetluse iga etapi kohta kuue kuu jooksul pärast asjaomase teate saamist liikmesriigilt.

Ülemineku- ja lõppsätted (artiklid 9–11)

Artiklis 9 nähakse ette üleminekusätted, mida kohaldatakse juhul, kui määruse jõustumise ajaks on liikmesriik juba alustanud läbirääkimisi kolmanda riigiga või lõpetanud need, kuid ei ole veel andnud oma nõusolekut lugeda lepingut enda suhtes siduvaks¹¹.

Seega kohaldatakse kavandatavat korda ka sellise olukorra suhtes koos vajalike kohandustega: lepingust (või selle projektist) teatatakse komisjonile; komisjon hindab lepingut ettepaneku artiklis 4 loetletud tingimusi arvestades; komisjon annab loa läbirääkimiste jätkamiseks ja koostab läbirääkimissuunised, kui läbirääkimised on veel sellises etapis, mis seda võimaldab; komisjon annab loa lepingu sõlmimiseks.

¹⁰ Nõukogu otsus 1999/468/EÜ, millega kehtestatakse komisjoni rakendusvolituste kasutamise menetlused, EÜT L 184, 17.7.1999, lk 23.

¹¹ Näitena sellisest olukorrast võib tuua 2002. aasta lepingud Belgia ja Maroko vahel eestkoste ja külastusõiguste ning ülalpidamiskohustuste kohta. Need lepingud on alla kirjutatud, kuid veel ratifitseerimata.

Artiklis 10 sätestatakse, et komisjon esitab aruande määruse kohaldamise kohta Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Majandus- ja Sotsiaalkomiteele hiljemalt 2014. aasta jaanuariks. Aruandele peab olema lisatud asjakohane õigusloomeettepanek, sest määruse kohaldamisaeg lõpeb 31. detsembril 2014.

Ettepanek:

NÕUKOGU MÄÄRUS,

[...],

millega kehtestatakse kord, mille alusel liikmesriigid peavad kolmandate riikidega läbirääkimisi ja sõlmivad kahepoolseid valdkondlikke lepinguid, mis käsitlevad kohtualluvust ning kohtu- ja muude otsuste tunnustamist ja täitmist seoses abieluasjade, vanemliku vastutuse ja ülalpidamiskohustustega, ning ülalpidamiskohustustega seotud küsimuste suhtes kohaldatavat õigust

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 61 punkti c, artiklit 65 ning artikli 67 lõikeid 2 ja 5,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut¹²,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust¹³,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹⁴

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Ühenduse asutamislepingu (edaspidi „EÜ asutamisleping”) IV jaotises on sätestatud õiguslik alus ühenduse õigusaktide vastuvõtmiseks tsiviilasjades tehtava õiguslase koostöö valdkonnas.
- (2) Tsiviilasjades tehtavat õiguslast koostööd liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel on traditsiooniliselt reguleeritud liikmesriikide ja kolmandate riikide vaheliste lepingutega.
- (3) EÜ asutamislepingu artiklis 307 on sätestatud nõue kõrvaldada kõik vastuolud ühenduse *acquis* ning liikmesriikide ja kolmandate riikide vaheliste rahvusvaheliste lepingute vahel. Sellega võib kaasneda vajadus pidada uusi läbirääkimisi nimetatud lepingute üle.
- (4) Samuti võib ilmned a vajadus sõlmida kolmandate riikidega uusi lepinguid, mis käsitlevad EÜ asutamislepingu IV jaotise kohaldamisalasse kuuluvaid tsiviilõiguse valdkondi.

¹² ELT C [...], [...], lk [...].

¹³ ELT C [...], [...], lk [...].

¹⁴ ELT C [...], [...], lk [...].

- (5) Euroopa Kohus kinnitas oma 7. veebruari 2006. aasta arvamuses 1/03 uue Lugano konventsiooni sõlmimise kohta, et ühendus on omandanud ainuvälispädevuse pidada kolmandate riikidega läbirääkimisi rahvusvaheliste lepingute üle ja sõlmida neid paljudes olulistes valdkondades, millele on viidatud EÜ asutamislepingu IV jaotises. Eelkõige kinnitas kohus, et ühendus on omandanud ainupädevuse sõlmida kolmandate riikidega rahvusvahelisi lepinguid küsimustes, mis mõjutavad muu hulgas määruses (EÜ) nr 44/2001 (Brüssel I) sätestatud eeskirju eelkõige kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades.
- (6) EÜ asutamislepingu artikli 300 kohaselt peab nimetatud lepingud ühenduse ja kolmanda riigi vahel seega sõlmima ühendus oma pädevuse piires.
- (7) EÜ asutamislepingu artiklis 10 on sätestatud nõue, et liikmesriigid peavad kaasa aitama ühenduse eesmärkide saavutamisele ning hoiduma kõikidest meetmetest, mis võiksid kahjustada asutamislepingu eesmärkide saavutamist. Nimetatud lojaalse koostöö kohustus on üldiselt kohaldatav ega sõltu sellest, kas ühenduse asjaomane pädevus on ainupädevus või mitte.
- (8) Tuleks anda hinnang selle kohta, kas ühendus on praegu piisavalt huvitatud võimalusest asendada kõik liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel sõlmitud või sõlmitavad kahepoolsed lepingud ühenduse lepingutega. Seepärast tuleks kehtestada kord, millel on korraga kaks eesmärki. Esiteks, võimaldada ühendusel hinnata, kas ta oleks piisavalt huvitatud teatava kahepoolse lepingu sõlmimisest. Teiseks, volitada liikmesriike sõlmima kõnealune leping ise, kui ühendus ei ole parajasti huvitatud selle lepingu sõlmimisest.
- (9) Tuleks kehtestada ühtne ja läbipaistev kord, mille alusel saaks liikmesriike erandjuhtudel volitada muutma kolmandate riikidega sõlmitud lepinguid või pidada läbirääkimisi uute lepingute üle või sõlmida neid eelkõige juhul, kui ühendus ei ole teatanud oma kavatsusest kasutada oma välispädevust asjaomase lepingu sõlmimiseks. Nimetatud kord ei piira ühenduse ainupädevust ega EÜ asutamislepingu artiklite 300 ja 307 sätteid. Kuna kavandatav kord kaldub kõrvale reeglist, mille kohaselt ühendus on ainupädev sõlmima kõnealuse valdkonna rahvusvahelisi lepinguid, tuleb kõnealust korda vaadelda kui erimeedet ning selle kohaldamisala ja -aeg peavad olema piiratud.
- (10) Käesolevat määrust tuleks kohaldada ainult valdkondlike lepingute suhtes, mis käsitlevad kohtualluvust ning kohtu- ja muude otsuste tunnustamist ja täitmist seoses abieluasjade, vanemliku vastutuse ja ülalpidamiskohustustega, ning ülalpidamiskohustustega seotud küsimuste suhtes kohaldatavat õigust.
- (11) Selleks et tagada, et liikmesriigi kavandatav leping ei muuda ühenduse õigust ebatõhusaks ega takista selle eeskirjadega kehtestatud süsteemi häireteta toimimist, tuleks nõuda loa taotlemist nii läbirääkimiste alustamiseks või jätkamiseks kui ka lepingu sõlmimiseks. See võimaldab komisjonil hinnata läbirääkimiste (võimalike) tulemuste oodatavat mõju ühenduse õigusele. Vajaduse korral võib komisjon anda läbirääkimissuuniseid või nõuda teatavate sätete lisamist kavandatavasse lepingusse.
- (12) Selleks et tagada, et leping ei takista ühenduse välispoliitika elluviimist tsiviil- ja kaubandusajades tehtava õiguslase koostöö valdkonnas, tuleks lepingus sätestada selle denonsseerimine juhul, kui ühendus sõlmib asjaomase kolmanda riigiga samasisulise lepingu.

- (13) Tuleks sätestada üleminekumeetmed, mida kohaldatakse juhul, kui käesoleva määruse jõustumise ajaks on liikmesriik juba alustanud läbirääkimisi kolmanda riigiga või lõpetanud need, kuid ei ole veel andnud oma nõusolekut lugeda lepingut enda suhtes siduvaks.
- (14) Käesoleva määruse rakendamiseks vajalikud meetmed tuleks vastu võtta vastavalt nõukogu otsusele 1999/468/EÜ, millega kehtestatakse komisjoni rakendusvolituste kasutamise menetlused¹⁵.
- (15) Kooskõlas EÜ asutamislepingu artiklis 5 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega ei lähe käesolev määrus kaugemale sellest, mis on vajalik määruse eesmärgi saavutamiseks.
- (16) Ühendkuningriik ja Iirimaa osalevad käesoleva määruse vastuvõtmises ja kohaldamises Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitleva protokolliga artikli 3 kohaselt niivõrd, kui niivõrd nad osalesid käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate määruste vastuvõtmises ja kohaldamises või on nimetatud määrused heaks kiitnud pärast nende vastuvõtmist.
- (17) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Taani seisukohta käsitleva protokolliga artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva määruse vastuvõtmises ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Sisu ja kohaldamisala

1. Käesoleva määrusega kehtestatakse kord, mille alusel volitatakse liikmesriiki muutma tema ja kolmanda riigi vahel sõlmitud kahepoolset lepingut või pidama läbirääkimisi uue kahepoolse lepingu üle ning sõlmima seda järgmistes sätetes ettenähtud tingimustel.
2. Käesolevat määrust kohaldatakse liikmesriikide ja kolmandate riikide vaheliste kahepoolsete valdkondlike lepingute suhtes, mis käsitlevad kohtualluvust ning kohtu- ja muude otsuste tunnustamist ja täitmist seoses abieluasjade, vanemliku vastutuse ja ülalpidamiskohustustega, ning ülalpidamiskohustustega seotud küsimuste suhtes kohaldatavat õigust.

¹⁵ EÜT L 184, 17.7.1999, lk 23.

Artikkel 2

Mõisted

1. Käesoleva määruse tähenduses on „leping” liikmesriigi ja kolmanda riigi vaheline kahepoolne leping.
2. Käesoleva määruse tähenduses on „liikmesriik” iga liikmesriik, välja arvatud Taani.

Artikkel 3

Teate esitamine komisjonile

1. Kui liikmesriik kavatses alustada läbirääkimisi kolmanda riigiga sõlmitud lepingu muutmiseks või käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluva uue lepingu sõlmimiseks, teatab ta oma kavatsusest kirjalikult komisjonile.
2. Teade sisaldab koopiat sõlmitud lepingust, lepingu projektist või asjaomase kolmanda riigi esitatud ettepaneku projektist, kui see on kättesaadav, ning kõiki muid asjakohaseid dokumente. Liikmesriik kirjeldab läbirääkimiste eesmärke ning täpsustab nende käigus käsitletavaid küsimusi või sõlmitud lepingu muuta kavatsitavaid sätteid ning annab muud asjakohast teavet.
3. Teade esitatakse vähemalt kolm kuud enne kuupäeva, mil kavatsetakse alustada ametlikke läbirääkimisi asjaomase kolmanda riigiga.

Artikkel 4

Komisjoni hinnang

1. Teate saamise korral annab komisjon hinnangu selle kohta, kas liikmesriik võib pidada läbirääkimisi asjaomase kolmanda riigiga. Kui ühendus on juba sõlminud samasisulise lepingu asjaomase kolmanda riigiga, lükkab komisjon liikmesriigi taotluse automaatselt tagasi.
2. Kui ühendus ei ole veel sõlminud lepingut asjaomase kolmanda riigiga, kontrollib komisjon hinnangu andmisel kõigepealt, kas vastavasisulise ühenduse lepingu sõlmimine asjaomase kolmanda riigiga on tõenäoline lähitulevikus. Kui nimetatud lepingut tõenäoliselt lähitulevikus ei sõlmita, võib komisjon anda loa, kui täidetud on järgmised kaks tingimust:
 - (a) asjaomane liikmesriik on näidanud, et tal on eriline huvi kahepoolse valdkondliku lepingu sõlmimiseks kõnealuse kolmanda riigiga, eelkõige arvestades liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelisi majanduslikke, geograafilisi, kultuurilisi või ajaloolisi sidemeid; ja

- (b) komisjon teeb kindlaks, et kavandatav leping ei mõjuta liigselt ühenduse eeskirjade ühetaolist ja järjepidevat kohaldamist ning nende eeskirjadega kehtestatud süsteemi häireteta toimimist.

Artikkel 5

Läbirääkimiste alustamise luba

1. Kui komisjon artiklis 4 osutatud tingimusi arvesse võttes järeltab, et miski lepingu sõlmimist või muutmist ei takista, võib ta lubada liikmesriigil alustada läbirääkimisi tema ja kolmanda riigi vahelise lepingu üle. Vajaduse korral võib komisjon anda läbirääkimissuuniseid ning nõuda teatavate sätete lisamist kavandatavasse lepingusse.

Lepingus nähakse ette säte, mille kohaselt see denonsseeritakse juhul, kui ühendus sõlmib asjaomase kolmanda riigiga samasisulise lepingu. Leping sisaldab järgmist sätet: „(Liikmesriigi nimi) denonsseerib käesoleva lepingu juhul, kui Euroopa Ühendus sõlmib (kolmanda riigi nimi [*kaasaütlevas käändes*]) lepingu, mis käsitleb samu tsiviilõigusega seotud küsimusi, mida reguleeritakse käesoleva lepinguga”.

2. Kui komisjon artiklis 4 osutatud tingimusi arvesse võttes järeltab, et lepingu sõlmimine või muutmine on takistatud, ei lubata liikmesriigil alustada kolmanda riigiga läbirääkimisi.
3. Komisjon teeb lõigetes 1 ja 2 osutatud otsuse loa andmise kohta artikli 8 lõikes 2 osutatud menetluse kohaselt.

Komisjon teeb otsuse liikmesriigi taotluse kohta kuue kuu jooksul pärast artiklis 3 osutatud teate saamist.

Artikkel 6

Komisjoni osalemine läbirääkimistel

Komisjon võib osaleda liikmesriigi ja kolmanda riigi vahelistel läbirääkimistel vaatlejana. Kui komisjon vaatlejana ei osale, hoitakse teda kursis läbirääkimiste eri etappide kulgemise ja tulemustega.

Artikkel 7

Lepingu sõlmimise luba

1. Enne lepingu parafeerimist teatab asjaomane liikmesriik komisjonile läbirääkimiste tulemustest ning edastab talle lepingu teksti.
2. Teate saamise korral annab komisjon hinnangu selle kohta, kas läbirääkimiste tulemusel koostatud leping vastab komisjoni esialgsele hinnangule. Sellise täiendava

hinnangu andmisel uurib komisjon, kas kavandatav leping sisaldab komisjoni esitatud nõudeid, eelkõige artikli 5 lõikes 1 osutatud sätteid, ning kas kavandatava lepingu sõlmimine muudaks ühenduse õiguse ebatõhusaks või takistaks selle eeskirjadega kehtestatud süsteemi häireteta toimimist.

3. Kui komisjon leiab, et läbirääkimiste tulemusel koostatud leping ei vasta lõikes 2 osutatud nõuetele, ei lubata liikmesriigil lepingut sõlmida.
4. Kui komisjon leiab, et läbirääkimiste tulemusel koostatud leping vastab lõikes 2 osutatud nõuetele, võib liikmesriigile anda loa see leping sõlmida.
5. Komisjon teeb lõigetes 3 ja 4 osutatud otsuse loa andmise kohta artikli 8 lõikes 3 osutatud menetluse kohaselt.

Komisjon teeb otsuse liikmesriigi taotluse kohta kuue kuu jooksul pärast lõikes 1 osutatud teate saamist.

Artikkel 8

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee.
2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse otsuse 1999/468/EÜ artiklis 3 sätestatud nõuandemenetlust kooskõlas kõnealuse otsuse artikliga 7.
3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse otsuse 1999/468/EÜ artiklis 4 sätestatud korralduskomitee menetlust kooskõlas kõnealuse otsuse artikliga 7.
4. Otsuse 1999/468/EÜ artikli 4 lõikes 3 sätestatud tähtajaks kehtestatakse kolm kuud.

Artikkel 9

Üleminekusätted

1. Kui liikmesriik on käesoleva määruse jõustumise ajaks juba alustanud lepingut käsitlevaid läbirääkimisi kolmanda riigiga, kohaldatakse artikli 3 lõikeid 1 ja 2 ning artikleid 4–7.

Komisjon võib anda läbirääkimissuuniseid või teha ettepaneku teatavate sätete lisamiseks vastavalt artikli 5 lõikele 1, kui läbirääkimised on veel sellises etapis, mis seda võimaldab.

2. Kui liikmesriik on käesoleva määruse jõustumise ajaks läbirääkimised juba lõpetanud, kuid ei ole lepingut veel sõlminud, kohaldatakse artikli 3 lõikeid 1 ja 2 ning artikli 7 lõikeid 2–5.

Lepingu sõlmimise lubamise üle otsustamisel hindab komisjon ka seda, kas selle sõlmimisele on takistusi artiklis 4 osutatud tingimusi arvesse võttes.

Artikkel 10

Läbivaatamine

Komisjon esitab hiljemalt 2014. aasta 1. jaanuariks Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Majandus- ja Sotsiaalkomiteele aruande käesoleva määruse kohaldamise kohta ning võib sellele lisada asjakohase õigusloomeettepaneku.

Artikkel 11

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse kuni 31. detsembrini 2014.

Käesolev määrus on Euroopa Ühenduse asutamislepingu kohaselt tervikuna siduv ning liikmesriikides vahetult kohaldatav.

Brüssel, [...]

*Nõukogu nimel
eesistuja*